

Uchwała z dnia 12 maja 2005 r., III CZP 21/05

Sędzia SN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

Sędzia SN Antoni Górski (sprawozdawca)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Jolanty J. przeciwko małżonce dłużnika Andrzeja G. – Gabrieli G. o nadanie klauzuli wykonalności, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 12 maja 2005 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Toruniu postanowieniem z dnia 18 stycznia 2005 r.:

"Czy tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, któremu sąd na podstawie art. 778¹ k.p.c. nadał klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi tej spółki, można nadać klauzulę wykonalności, także przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim ze wspólnikiem, w trybie art. 787 k.p.c.?"

podjął uchwałę:

Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, opatrzonemu na podstawie art. 778¹ k.p.c. klauzulą wykonalności przeciwko wspólnikowi tej spółki, sąd nie może nadać klauzuli wykonalności w trybie art. 787 k.p.c. przeciwko jego małżonkowi.

Uzasadnienie

W sprawie z pozwu Jolanty J. przeciwko pozwanej „G.”, spółce jawnej Andrzej G., Marek M. w T.G., Sąd Rejonowy w Toruniu wydał w dniu 15 listopada 2003 r. nakaz zapłaty uwzględniający powództwo. Po uprawomocnieniu się tego orzeczenia wierzycielka uzyskała klauzulę wykonalności przeciwko spółce. Wobec bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce, Sąd Rejonowy w Toruniu, na wniosek wierzycielki, nadał w dniu 29 marca 2004 r. na podstawie art. 778¹ k.p.c. klauzulę wykonalności przeciwko jej wspólnikowi Andrzejowi Stanisławowi G. W niniejszej

sprawie wierzycielka zażądała nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności także przeciwko małżonkowi dłużnika egzekwowanego Gabrieli G.

Sąd Rejonowy w Toruniu postanowieniem z dnia 17 listopada 2004 r. oddalił wniosek, stwierdzając, że zgodnie z art. 787 k.p.c. można nadać klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika, jeżeli tytuł egzekucyjny wystawiony został przeciwko dłużnikowi. W rozpoznawanej sprawie tytuł egzekucyjny (nakaz zapłaty) wydany został przeciwko spółce jawnej, a nie przeciwko wspólnikowi pozostającemu w związku małżeńskim, dlatego żądanie nadania klauzuli wykonalności także przeciwko małżonkowi wspólnika spółki jawnej, jako niemieszczące się w formule przepisu art. 787 k.p.c., podlegało oddaleniu.

Przy rozpoznawaniu zażalenia wierzycielki Sąd Okręgowy w Toruniu powziął wątpliwość prawną, którą przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W doktrynie podnosi się trafnie, że w porównaniu do regulacji prawnej spółki jawnej, zawartej w kodeksie handlowym, w obecnym ujęciu tej instytucji w kodeksie spółek handlowych wyodrębnia się w sposób bardziej wyrazisty podmiotowość spółki od podmiotowości jej wspólników. Świadczy o tym przede wszystkim treść art. 31 k.s.h., zamieszczonego w rozdziale drugim, o tytule „Stosunek do osób trzecich”. Przepis ten definiuje ustanowioną w art. 22 § 2 odpowiedzialność osobistą i solidarną wspólników spółki za jej zobowiązania jako subsydiarną. Zgodnie z § 1, wchodzi ona w grę tylko w przypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okazała się bezskuteczna, przy czym stosownie do § 2, przepis § 1 nie stanowi przeszkody do wniesienia powództwa przeciwko wspólnikowi, zanim egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. Na tle obecnej regulacji utracił zatem oparcie prawne pogląd, wyrażany niekiedy na gruncie przepisów kodeksu handlowego, że proces przeciwko spółce jawnej jest jednocześnie procesem przeciwko jej wspólnikom. Przeczy temu zarówno subsydiarna istota odpowiedzialności wspólników za zobowiązania spółki, jak i wzgląd natury formalnej – brak tożsamości stron. Tę odrębność podmiotową spółki jawnej i jej wspólników miał na względzie Sąd Najwyższy, przyjmując w uchwale z dnia 4 sierpnia 2004 r., III CZP 41/04 (OSNC 2005, nr 7-8, poz. 129), że ogłoszenie upadłości spółki jawnej nie uzasadnia wniosku wspólnika o ogłoszenie jego upadłości, jeżeli wierzyciele nie domagali się zaspokojenia od niego swoich wierzytelności.

Przewidzianą w art. 778¹ k.p.c. możliwość nadania tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej klauzuli wykonalności przeciwko wspólnikom tej spółki należy traktować jako przykład powstałej z mocy ustawy rozszerzonej prawomocności wyroku, podobnej do tej, która ma miejsce w odniesieniu do małżonka dłużnika na podstawie art. 787 k.p.c. Postępowanie w trybie art. 778¹ k.p.c. jest mniej sformalizowane w porównaniu z art. 787 k.p.c., gdyż nie obejmuje obowiązku wysłuchania wspólnika przed nadaniem przeciwko niemu klauzuli wykonalności. Rozszerzona prawomocność oznacza, że wierzyciel, w przypadkach wymienionych w ustawie, może uzyskać tytuł wykonawczy przeciwko innym osobom, niż wymienione w tytule egzekucyjnym. W ten sposób obok dłużnika materialnoprawnego wskazanego w tytule egzekucyjnym pojawia się inna osoba, przeciwko której można żądać nadania tytułowi klauzuli wykonalności na podstawie przepisów procesowych. Tą drogą staje się ona dłużnikiem egzekwowanym, gdyż wierzyciel może żądać skierowania przeciwko niej egzekucji.

Ponieważ łączy się z tym dopuszczalność zastosowania określonej formy przymusu, praworządność wymaga, żeby przepisy mające zastosowanie wyklądać ściśle. Kierując się tą zasadą należy stwierdzić, że w obowiązującym stanie prawnym nie ma możliwości nadania klauzuli wykonalności na podstawie art. 778 k.p.c. przeciwko małżonkowi dłużnika spółki jawnej. Hipoteza tego przepisu, pozwalającego na nadanie klauzuli przeciwko małżonkowi dłużnika, ogranicza się wyraźnie do sytuacji, w której tytuł egzekucyjny wydany został przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim. Niedopuszczalne jest więc rozciąganie tej hipotezy na sytuację, w której tytuł egzekucyjny wydany został przeciwko innemu podmiotowi jako dłużnikowi materialnoprawnemu. Innymi słowy, jeżeli na podstawie przepisu szczególnego dłużnikiem egzekwowanym została osoba pozostająca w związku małżeńskim, to wierzyciel nie może następnie żądać nadania klauzuli wykonalności w trybie art. 787 k.p.c. przeciwko jej małżonkowi tak, aby małżonek stał się kolejnym dłużnikiem egzekwowanym. Przytoczona przez Sąd Okręgowy argumentacja celowościowa za takim rozwiązaniem, odwołująca się do względów pragmatycznych, musi ustąpić przed argumentami o charakterze zasadniczym. Należy przy tym uwzględnić treść art. 31 § 2 k.s.h., który pozwala na wniesienie powództwa wprost przeciwko wspólnikowi spółki jawnej, zanim egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna. W ten sposób wierzyciel może uzyskać tytuł egzekucyjny przeciwko wspólnikowi, a następnie, na podstawie art. 787 k.p.c.,

wnieść o nadanie temu tytułowi klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi wspólnika. W ten sposób można uzyskać zabezpieczenie roszczenia przeciwko wspólnikowi jako dłużnikowi materialnoprawnemu, co jest wykluczone przeciwko dłużnikowi egzekwowanemu. Możliwość skorzystania z tego sposobu znacznie osłabia argumenty wykładni funkcjonalnej, które mogłyby przemawiać za rozszerzającą interpretacją art. 787 k.p.c.

Z tych przyczyn na podstawie art. 390 k.p.c. orzeczono, jak w uchwale.